GHEORGHE APETROAE'S POEMS FROM THE PERSPECTIVE OF THE CONNOTATIONS SPECIFIC TO CULTURAL IMAGOLOGY

Clementina Mihăilescu
Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: The paper entitled "The Poetry of Gheorghe Apetroae Approached in Terms of the Connotations Specific to Cultural Imagology" dwells upon the mental images related to the concept of cultural imagology which are central both to reason and to the literal. Our methodology based on image studies which stand for national and cultural stereotypes brings into bold relief those national characteristics such as sensibility, intelligence and courage and shows how the poet turns into good account the Romanians as a collectivity that lives and regenerates through each and every individual. In order to help us identify the Romanian national characteristics, the poet resorts to the philosophy of detail associating "the language and the country, the sea and the sky" which represent an emanation of the involuntary national memory and which certify the heroism and spirituality of the Romanian people.

Keywords: cultural imagology, language, country, sensibility, transcendence

Pentru a demonstra că abordarea noastră este în consonanţă cu metodologia elaborată în studiile imaginii ca teorie a stereotipurilor culturale si naţionale, câteva consideraţii pe această temă se impun a fi luate în discuţie.

Imagologiştii susţin că naţionalitatea este redată în contextul perspectival al textului de reprezentare sau a discursului, aşa numitul "spectant"[1]. Din acest motiv, imagologiştii sunt interesaţi de dinamica dintre acele imagini care-l vizează pe celălalt şi acele imagini care caracterizează propria noastră identitate.

Studiind imaginile de identificare naţională specifice lui Gheorghe Apetroae, problema pe care ne propunem s-o demonstrăm este că acest poet se identifică pe sine nu doar ca român ci şi ca un intelectual european autentic.

Wellek susţine că "imaginile nu reflectă identităţi, dar constituie posibile identificări ale acestora"[2]. Deci, imaginile valorificate de Gheorghe Apetroae ne ajută să identificăm specificul românesc, care specific, în epoca globalizării, vine şi întregeşte semnificativ sensibilitatea şi valorile estetice ale unei Europe ce se vrea culturală prin asimilarea contribuţiilor individuale semnificative.

Gheorghe Apetroae, personalitate complexă cu performanţe în variate domenii: inginerie, publicistică, poezie, relaţionează cu modelul proustian bogat în imagini ce reflectă itinerariul spiritual al poetului, focalizându-şi atenţia pe momentele existenţiale: copilăria, care interacţionează cu memoria şi imaginarul, adolescenţa, perioada zbaterilor în încercarea disperată de a identifica "esenţa lucrurilor"[3] şi în sfârşit stadiul creativităţii când poetul se cunoaşte pe sine prin scris. Actul creaţiei relaţionează strâns cu diferite aspecte ale imagologiei culturale.

[1] Wellek, R. and Warren, A., The Theory of Literature, London, 1949, p. 8
[2] Ibidem, p. 8
[3] Rusu, L., Estetica poeziei lirice, Editura pentru literatură, București, 1969, p. 110

BDD-A23240 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:21 UTC)

Demersul nostru metodologic are ca linie de forţă aducerea în prim plan a acelor caracteristici naţionale ca sensibilitate, inteligenţă, curaj şi de a arăta modul în care poetul Apetroae îi identifică şi îi pune în valoare pe români ca o colectivitate ce viază şi se regenerează prin fiecare individ în parte. Aşadar, românul se defineşte şi se evidenţiază ca parte integrantă şi reprezentativă a conştientului colectiv. Sinecdoca, figura de stil prin care partea reprezintă întregul, întregul partea, prin care particularul este expresia generalului şi generalul se defineşte prin particular, este un element de referinţă al lucrării noastre, alături de teoriile proustiene şi bachelardiene şi alături de teoria sunetului a lui T.S Eliot.

Etapele evoluţiei eului poetic se circumscriu poeziei “Noime”:

Lângă paternitate să rămâi,
cu nesfârşitul, de el îndrăgostit,
iubitei i-ai furat obârşiei, gralul…
I-ai colorat gândurile vorbite
cu cinabrul pietrei,
în El aprins
de întâlniri sub privirea infinitului:
armoniile vieţii paterne…
Adolescentul bătut dar neînvins
de gânduri izvorâte dintr-un cer
de mistere,
şi atins de carnalul valurilor, rebele
dorinţe vii
le ţii şi le alergi de atunci, noime
pârguite de soarele, aromind
lanurile alămite de nori travertini,
cu culorile vii ale gândurilor…

Această evoluție răzbate și din subtilele orchestrații ale sunetului. Astfel, vocala ”a” din cuvântul ”paternitate”, primește conotații spirituale în cuvântul ”gralul”, se nuanțează în vecinătatea vocalei ”o” în cuvântul ”colorat”, intră în ”armoniile vieții paterne” unde se încarcă cu candoare și cu sentimentul copleșitor al protecției și al trăirilor inedite dar bine conduse din cuvântul ”adolescentul”. Vocala ”a” atinge nivelul zvâcnirilor senzuale în sintagma ”carnalul valurilor”, pentru ca în versurile ” aromind/ lanurile alămite de nori travertini” transcendentul să-și facă loc și să se nuanțeze ”cu culorile vii ale gândurilor”. Această vocală intră într-o orchestrație interesantă alături de vocala ”o” din ”obârșiile”, ”armoniile”, ”aromind” și ”gândurilor”.

Vocala deschisă ”i” nu este vocala țipătului expressionist ci vocala prin care infinitul se circumscrie finitului pentru a irupe din nou și a se lăsa legănat ”de lanurile alămite de nori travertini”. Vocala ”e” din silaba finală a majorității cuvintelor din poezia ”Noime” este și ea o vocală de referință. Aparținând registrului mediu, ea creează un echilibru formal și semantic prin care generalul ajunge să se definească prin particular. Particularul nu este nimic altceva decât esența manierii estetice în care poetul Gheorghe Apetroae valorifică valorile conotative ale simbolurilor specifice imagologiei culturale. Aceste sunete ne deschid drumul spre zonele misterioase care anunță valorile de transcendență dar și de intimitate ale poeziilor extrem de inspirate de care ne ocupăm.

Trebuie să subliniem în continuare că blânda căldură a zonelor închise, aproape interzise, redate artistic prin cuvântul “gralul” şi sintagma “cinabrul pietrei” sunt primele indicii de

BDD-A23240 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:21 UTC)

intimitate. Această intimitate caldă este rădăcina tuturor imaginilor psihologice arcuite în jurul paternităţii. Intrând în armonia vieţii paterne, imaginile încep să crească, să evadeze din sfera individualului, dobândind valori ce ţin de conştientul colectiv.

Poetul adolescent exprimă, în a doua strofă, o mare lege psihologică. El ne plasează într-un punct sensibil, moment în care trebuie să acceptăm detalii greu observabile. Primul, ne plasează în transcedental, un transcedental ce se sustrage accesului nemijlocit, devenind un centru de gravitate pasiv în care adolescentul "este bătut dar neînvins de înţelesuri izvorâte dintr-un cer de mistere". Cu memoria încărcată de plinurile şi golurile adevărului, adolescentul plonjează în realitatea fiziologică "atins de carnalul valurilor".

Sintagmele "rebele dorinţe vii", "noime pârguite de soarele, aromind / lanurile alămite de nori travertini, / cu culorile vii ale gândurilor" ne oferă "germeni de reverie"[4]. O lectură lineară ne-ar priva de reverii. Nu este doar o descriere fenomenologică a intrării în lume a poetului. Poezia vizează intrarea în lume şi emanciparea noastră individuală şi colectivă. Adevărata valoare dinamică o au "noimele". Suntem în prezenţa unei imagini care visează, şi în felul acesta viază, invitându-ne să continuăm reveria pe care a creat-o. Căci ce poate fi mai frumos decât să-ţi imaginezi noime "aromind / lanurile alămite de nori travertini, / cu culorile vii ale gândurilor". În felul acesta noimele au devenit "un centru de gravitaţie poetică"[5], un centru de interes poetic. Noimele au devenit valori ale contemplării poetice, simbol al profunzimii poetului, expresie a creativităţii sale şi, din nou, prin extensie, a profunzimii şi creativităţii poporului român.

Poezia "Mărturii" este un duet de dragoste al poetului vizionar Gheorghe Apetroae cu patria mumă şi cu istoria ei sacră.

Patriei,
Istoria, cupolă de rubin,
e un cântec de arbore
întins peste neam…
E pajura ce-i poartă
în aripi
izvoarele
în culorile de sânge,
pâine şi cer;
E cântecul de dor
al trezitelor zări
din Cartea Unirii...

Printre genele zorilor
săgeată cerul arc,
întinsele rădăcini
şi trunchiul de Eroi:
arcul noii generaţii...

Trandafirii cresc temple
din sângele ţărânei,
scut şi simbol:
Limba şi neamul,

[4] Bachelard, G., Dreptul de a visa, Editura Univers, Bucureşti, 2009, p. 125
[5] ibidem, p. 125

BDD-A23240 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:21 UTC)

marea şi cerul
stau mărturii de safire,
Poporului român, Erou!

Valoarea vizionară a poeziei ”Mărturii” se desprinde din tandemul ”patriei – poporului român”, tandem care se încarcă cu noi valenţe din perspectiva metaforei sunetului. Consoana ”p” prezentă în cele două cuvinte cheie este ca o poartă deschisă simbolic spre adâncimile nebănuite ale acestor două cuvinte cu conotaţii naţionale profunde. Toată paleta de vocale este prezentă în acest tandem. În loc să sugereze o axă a orizontalităţii, dat fiind compatibilitatea semantică, dimpotrivă, sugerează o axă a verticalităţii. Patria este vatra care a dat naştere unui popor ales, caracterizat prin acele trăsături de caracter care explodează în ultimul cuvânt din poezie şi anume cuvântul ”Erou”. Ca într-un exerciţiu de moralitate fiecare vocală din acest cuvânt este o reiterare a respectivelor vocale prezente în cuvintele cheie. Este o explozie de bucurie şi de mândrie naţională, explozie care are un ecou de excepţie, biruind limitele entităţii semantice transformând astfel cuvântul ”Erou” în ceea ce Bachelard numea germen şi raţiune. Eroul este şi germenul intrării noastre în universalitate şi raţiunea noastră de a dăinui peste veacuri.

Aceste repere ne pot servi drept punct de plecare pentru a experimenta în plan sensibil consonanţa dintre imensitatea şi intensitatea istoriei poporului român şi adâncimea fiinţei intime. Într-o încercare disperată de a descifra istoria patriei şi a transmite această formă superioară de cunoaştere posterităţii, poetul transfigurează artistic istoria noastră spirituală. Consternaţi, observăm mlădierea eului naţional. Pentru a face această mlădiere perceptibilă, poetul leagă infimul de imens. Astfel istoria apare transfigurată ca o „cupolă de rubin”, ca un „cântec de arbore întins peste neam”, ca „o pajură ce-i poartă în aripi izvoarele în culorile de sânge, pâine şi cer”, ca un „cântec de dor al trezitelor zori din Cartea Unirii”. Asemenea asocieri demonstrează cum, în plan artistic, se poate depăşi contradicţia dintre mic şi mare, real şi ireal, material şi transcedental, sugestii interpretative valorificate pe linia interpretării bachelardiene a textului poetic.

În ultima strofă, pentru a pune în evidenţă elemente ce ţin de „psihologia profunzimilor”[6], „poporului român, Erou”, Gheorghe Apetroae ne proiectează într-un spaţiu înalt calitativ unde „trandafirii cresc temple din sângele ţărânei, scut şi simbol”. Pentru a ne ajuta să experimentăm consistenţa fiinţei naţionale, poetul apelează la o filozofie a detaliului asociind „limba şi neamul, marea şi cerul”, care, constituindu-se într-o emanaţie a memoriei naţionale involuntare, parafrazându-l pe Proust, „stau mărturii de safire / Poporului român, Erou!”

Poezia „Judecata dreaptă” ne copleşeşte încă din prima strofă cu puterea unui adevăr:

Cei cunoscuţi, în dreptul de laudă,
lăsaţi-vă prezentul pentru început
şi luaţi de model neînceputul
întoarcere-i pedepsită pe rug...

Adevărul ce emană din această strofă este ca un bulgăre de nea. Consoana lichidă ”l” din cuvântul ”dreptul” este cea care asigură prelungirea ecoului vocalei ”u” care îl precedă în cuvintele ”laudă”, ”prezentul”, ”început”, ”neînceputul” şi ”rug”. Aparent, ultimul cuvânt ne sugerează un deznodământ. Dar, judecata dreaptă este o cale de acces spre puritatea originară a fiecăruia dintre noi care se cere descoperită prin aducerea la nivelul conştiinţei a încărcăturii

[6] Bachelard, G., Dreptul de a visa, Editura Univers, Bucureşti, 2009, p. 160

BDD-A23240 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:21 UTC)

negative originare din fiecare dintre noi. De abia atunci, imaginea ”rugului” devine expresia luminii desăvârşite şi nu a întunericului ce vizează disperare şi lipsă de speranţă.

Aprecierile de mai sus au netezit drumul pentru a interpreta această strofă din perspectiva „fenomenologiei imaginilor”[7]. Această metodă constă în constituirea imaginii ca „un exces al imaginaţiei”[8]. Pentru a surprinde irealitatea imaginii, legată de o puternică realitate, poetul Gheorghe Apetroae accentuează dialectica lui „început / neîncputul”.

Dar imaginaţia lucrează nu numai în planul simbolismului sonor sau în planul imaginilor, ci şi a ideilor. Poetul creează un exemplu de „idee vis”[9] când continuă jocul dialecticii, joc ce antrenează opoziţii neaşteptate: vulturi, corbi versus „zările în care înoată misterele”.

Poetul, psiholog desăvârşit, animat mai mult sau mai puţin conştient de ideologia proustiană conform căreia scrutarea adevărului implică o căutare autentică a sensurilor acestei lumi şi în consecinţă a sensurilor care stau la baza evoluţiei eului poetic, şi prin extensie, a eului naţional, doreşte ca noţiunea de judecată dreaptă din titlul poeziei să nu rămână doar o reprezentare. Astfel, în ultima parte, o imensă dreptate cosmică se află în visul oricărui român despre dreptate. În centrul ei radiază o „geometrie transcendentală”[10] ce se constituie din: „fluvii de umbre, stele-n petreceri, / ce curg pe albastre întinderi / ca erele apaşe cu iz de păcat.” Transcendenţa este dată de data aceasta de dialectica „păcat / lumină”, încărcată de puternice conotaţii psihologice şi metaforice.

Finalul poeziei „cu lumina voastră le înveşmântaţi” ne proiectează metaforic în miezul unei imagini luminoase. Judecata pronunţată în primele versuri se transformă în stare de vibraţie, iar simbolul luminii apare dezumbrit, umanizat, parte integrantă a sufletului românesc în ansamblul său şi care se evidenţiază prin sufletul fiecărui român în parte.

În poezia intitulată „Timpuri în imagini”, poetul Gheorghe Apetroae deşi face un apel la un vocabular care vizează lucruri precise din lumea exterioară, totuşi, când intrăm cu adevărat în atmosfera poeziei sale, nu suntem prinşi de imaginea acestor lucruri, ci, de ceea ce Liviu Rusu numea „viziunea lăuntrică”, „sensul existenţial”[11] care nu are un caracter strict individual, ci mai degrabă este emanaţia conştientului colectiv.

Primele două versuri: „Primordiul vieţii / mi l-am oferit trecerii”, pătrund la rădăcina spirituală[12] a cuvântului viaţă. O citire lirică pune în ecuaţie cuvintele „vieţii” şi „trecerii” care trădează o atmosferă plină de profunzimi, aşa cum este şi sufletul românesc şi conştientul colectiv în ansamblul său.

La a doua citire, vom sesiza lucrurile din afară: „verile calde”, „pădurea” „acasă”, „ploile”. Ele ne surprind sensibil în următoarele versuri:

În verile calde
coboram pădurea acasă,
albastră de lumină,
după ploile repezi
flagelată
de zbucium şi de neguri.

[7] ibidem, p. 162
[8] ibidem, p. 162
[9] ibidem, p. 162
[10] ibidem, p. 162
[11] Rusu, L., Estetica poeziei lirice, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1969, p. 142
[12] ibidem, p. 142

BDD-A23240 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:21 UTC)

Înlănțuirea versurilor nu intră în contradicție cu logica externă a lucrurilor și fenomenelor naturale. Această înlănțuire corespunde și „logicii interioare”[13], fiind în armonie perfectă cu simțirea adâncă a poetului.

Poetul, acea parte de sensibilitate individuală, este expresia sensibilității românești, iar reprezentările sale în plan poetic sunt expresia fidelă a imagologiei culturale românești și nu numai. Sensibilitatea care răzbate din reprezentările comentate până acum este cea care face ca părțile succesive să se încadreze armonios în structura globală a poeziei.

Revenind la strofa prezentată în această lucrare o putem interpreta ca o „coborâre în real”[14], căci ce altceva ar putea reprezenta versul „coboram pădurea acasă”. Nu este vorba însă de un real obișnuit, ci de un real transfigurat de simțire poetică. Pădurea este „albastră de lumină”, „flagelată / de zbucium și de neguri”. Antinomia „lumină / neguri” demonstrează cum imaginația surprinde metamorfozele lumii exterioare, pentru a ne conduce în strofa a doua spre lumea interioară.

De pe stânci admiram,
albind, credința mea,
ce creștea în mâhnire,
unsă cu mirul de brad,
în canicula verii,
a bușteni lor, în balans
purtați de puhoaie,
amirosind a rășini.

La prima vedere, strofa induce ideea de ascensiune în ideal „de pe stânci, admiram, / albind, credința mea”. Și totuși, destinul uman este încrustat în brad, în concret, „căci credința mea ce crește în mâhnire” este „unsă cu mirul de brad”. Viața este redată metaforic prin imaginea bușteni lor „purtați de puhoaie”. Dar bradul, simbolul conștientului colectiv, nu acceptă înfrângerea. El este simbolul invincibilității deoarece continuă să poarte în sine mirosul „mirului” și al rășinii, ambele expresia curajului, redat în planul simbolismului sonor prin vibrațiile de excepție ale vocalei deschise ”i”.

Căutând parcă o amintire culturală, din strofa a treia, răzbat accente ale zbaterilor spirituale ale poetului, și, prin extensie, ale poporului român.

Câteodată fremătau sinistru,
în furtunile grele
pădurile albastre
de blesteme mii.

Pentru a păstra viu „lirismul culorii”[15] din imaginea pădurii „albastră de lumină” din prima strofă, în strofa a treia, poetul adaugă lirismul materiei. Pe lunca de stele „se ascundeau / în zăvoaiele de cireși și măslini” „fulgere sinistre, revărsate din cer”. „Lumina cerului lucrează în materie”, spunea Bachelard, construind „labirintul luminii”[16].

Prin acest măreț elogiu bachelardian al culorii, timpurile reflectate în imagini din poezia cu același titlu analizată mai sus, sunt etapele evoluției sufletului și ale minții care ne fac să ne simțim tulburați în fața acestui joc estetic al profunzimilor, specific nu numai sufletului românesc ci și sufletului universal.

[13] Bachelard, G., Dreptul de a visa, Editura Univers, București, 2009, p. 144
[14] ibidem, p. 145
[15] ibidem, p. 146
[16] ibidem, p. 45

BDD-A23240 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:21 UTC)

Bibliografie

Wellek R and Warren, A., *The Theory of Literature*, (London, 1949), 8
Rusu L., *Estetica poeziei lirice*, (București: Editura pentru literatură, 1969), 110-142
Bachelard, G., *Dreptul de a visa*, (București: Editura Univers, 2009), 45-162
Apetroae, Gheorghe, *Spirale în imagini*, (Sibiu: Editura Ade Print, 2009), 4-90

BDD-A23240 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:21 UTC)